
EXPOZIȚIA MUZEALĂ „MOLDOVA SOVIETICĂ: ÎNTRE MITURI ȘI GULAG”

Elena Postică

La 2 iulie 2010 Guvernul Republicii Moldova a dat curs unor inițiative publice de comemorare a victimelor regimului comunist totalitar și a adoptat Hotărârea nr. 605 „Cu privire la crearea Muzeului victimelor deportărilor și represiunilor politice” (MO 2010, 20).

Obiectivul principal al noii instituții muzeale a devenit colectarea, tezurizarea și valorificarea științifică și expozițională a mărturiilor istorice, documentare și memoriale privind crimele regimului totalitar comunist în Republica Moldova, restabilirea adevărului istoric și recuperarea memoriei victimelor nevinovate ale totalitarismului comunist.

Prima expoziție din cadrul acestui muzeu a fost deschisă la 13 iunie 2012 în incinta Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. Momentul inaugural care s-a desfășurat în prezența unui număr impresionant de foști deportați și deținuți politici, personalități ale vieții politice, culturale și științifice, înalți demnitari de stat, reprezentanți ai corpului diplomatic, muzeografi, cercetători, reprezentanți ai mass-media, a fost onorat de prezența și alocuțiunile rostite de către prim-ministrul Republicii Moldova, Vlad Filat, directorul Serviciului Național de Arhivă, Ion Varta, și de Valentina Sturza, președintele Asociației Foștilor Deportați și Deținuți Politici din Republica Moldova.

Expoziția a fost concepută ca un omagiu adus generației care a cunoscut gulagul sovietic. Ea prezintă fenomenul totalitar în contextul general istoric al epocii sovietice, lucru ce permite vizitatorului să înțeleagă mai bine caracterul contradictoriu al epocii sovietice, caracterul unei societăți care se zbate între democrație și totalitarism.

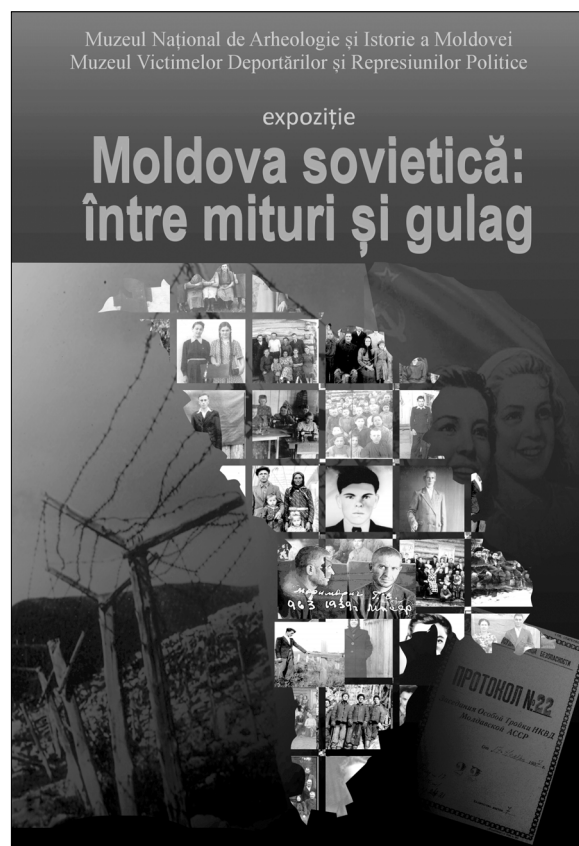
Prin utilizarea unor mijloace muzeografice specifice autorii expoziției au încercat să prezinte publicului cele două componente ale societății sovietice: lumea iluzorie a celor care au îmbrățișat

„visul sovietic”, crezând cu naivitate în idealurile libertății și dreptății, în „viitorul luminos” modelat de propaganda sovietică și lumea celor care aveau să cunoască infernul lagărelor și închisorilor comuniste.

Potrivit unor date incomplete, între 1920-1951, în RASSM și RSSM, pentru „crime politice” au fost condamnate 31 677 de persoane, dintre care peste 5 mii la moarte. Alte 3 mii au decedat în pușcării și izolatoare.

Circa 60 mii de persoane au fost deportate în timpul celor trei deportări la scară națională: iunie 1941, iulie 1949 și 1 aprilie 1951.

Despre drama acestor oameni cu destine incredibile vorbesc cele peste 730 de piese muzeale prezentate în cadrul expoziției: fotografii, docu-

mente, scrisori din Siberia, afișe de epocă, obiecte personale ale foștilor deportați și deținuți politici, liste ale averii confiscate, memorii semnate de martori și supraviețuitori ai gulagului sovietic. Pentru prima dată au fost expuse unele materiale și documente din arhiva fostului KGB cu referință la persoanele supuse represiunilor pentru convingerile lor politice și religioase.

Fondul de exponate a fost etalat în două săli de la demisolul muzeului, cu o suprafață de 120m², în 26 vitrine închise, pe 59 panouri montate pe pereți și tavan.

Piese au fost etalate după principiul cronologic și tematic, deși organizatorii expoziției nu și-au propus să prezinte o cronologie strictă a procesului de instaurare a dictaturii comuniste în URSS și de implementare a terorii roșii în RASSM și RSSM.

Diverse compartimente convenționale ale expoziției relatează vizitatorului despre instaurarea puterii sovietice și transformările socialiste din raioanele din stânga Nistrului, Marea Teroare din anii 1937-1938, ocuparea Basarabiei la 1940 și instituirea terorii în spațiul dintre Prut și Nistru, deportările din anii 1941, 1949 și 1951, foametea din anii 1946-1947, represiunile împotriva slujitorilor bisericii și a intelectualității, apariția stărilor de spirit antisovietice, viața cotidiană în Gulag, acțiunile de recuperare a memoriei victimelor regimului comunist totalitar ș.a.

O astfel de structurare a materialului expozițional a permis autorilor să ofere vizitatorului o abordare științifică și obiectivă a celor mai importante aspecte ale manifestării regimului comunist totalitar în Republica Moldova (RASSM, RSSM), a decalajului dintre prevederile democratice ale constituției sovietice și realitatea cotidiană, să contureze imaginea adevărată a Gulag-ului comunist și destinul omului simplu prins în mrejele mașinii diabolice a terorii. Toate prin prisma unor piese muzeale autentice de o valoare istorică și memorială incontestabilă.

Teroarea roșie, la fel ca și „visul sovietic” a început odată cu puciul bolșevic din Rusia.

Deși revoluția mondială la care visau liderii bolșevici nu s-a mai produs, totuși, cu ajutorul baionetelor și al tancurilor, dictatura proletariatului a fost instaurată pe o bună parte a mapamondului, iar milioane de oameni au căzut fără nicio șansă de scăpare în mrejele comunismului.

Instaurarea dominației absolute a partidului bolșevic a fost însoțită de aplicarea terorii în masă, de lichidarea proprietății private și etatizarea economiei, de folosirea unui odios mecanism de de-naționalizare și rusificare a popoarelor.

Teroarea și măsurile excepționale menite să inoculeze oamenilor frica, transformându-i în unelte docile, lipsite de cele mai elementare drepturi, erau fundamentate pe principiile eronate ale teoriei staliniste privind „legitatea” acutizării luptei de clasă pe măsura avansării spre comunism. Imperiul sovietic devenise o țară în care timpul se transformase în frică, în care arestul, exilul sau împușcarea fără motiv se puteau abate asupra omului nevinovat în orice clipă (Cartea Memoriei 1999, V).

Expoziția debutează cu un grupaj de materiale care amintesc de idoli comunismului, miturile și simbolurile epocii sovietice, dar și de începuturile construcției socialiste în raioanele din stânga Nistrului. Printre acestea sunt: busturile fondatorilor marxism-leninismului, constituția și drapelul de stat al URSS, primele decrete ale puterii sovietice, imagini și obiecte personale ale primilor comunari, vrăjiți de ideile revoluției bolșevice, diplome decernate învingătorilor în întrecerea socialistă, fotografiile ale unor întreprinderi industriale, instituții de învățământ și de cultură, colective artistice din Republică Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească¹ ș.a.

Patosul primelor cincinale, realizările progresului tehnico-științific, industrializarea țării și colectivizarea agriculturii erau în pas cu lupta înverșunată împotriva așa-zisilor „dușmani ai popoului”, împotriva „culacilor” și a altor „elemente social-periculoase” în opinia oficialităților.

În anii 1937-1938, perioada de vârf a represiunilor politice în URSS, mii de cetățeni din localitățile din stânga Nistrului au devenit victime ale organelor sovietice de represiune. Sub ghilotina așa-numitei „troici speciale” au căzut, unii după alții, țărani, intelectuali, muncitori, preoți, oameni nevinovați care nu au avut parte de niciun proces de judecată, de nicio înmormântare creștinească.

Mărturiile elocvente ale crimelor săvârșite sunt documentele și imaginile fotografice ale unor scrii-

¹ MNIM, FB-13336, FB-2541, FB-6227, FB-6448, FB-18433, FB-14434, FB-6857, FB-8127, FB-7286, FB-7108-2, FB-8616, FB-7285, FA-734, FA-1110.

tori, funcționari de stat, militari, cadre didactice, alți oameni de cultură din stânga Nistrului supuși represiunilor politice². Tot aici câteva relicve care au aparținut lui Ion Secieru, originar din s. Abaclia, raionul Basarabeasca, cunoscut specialist militar, doctor în științe tehnice, profesor la Academia Militară „F. Dzerjinski” din Moscova, acuzat de spionaj în favoarea Germaniei și împușcat de călăii lui Beria la 28 noiembrie 1941 în apropierea orașului Kuibâșev, unde fusese evacuat sediul central al NKVD-ului³.

Pentru a reda atmosfera de epocă și drama Marii Terori a fost reconstituit biroul unui ofițer enkavedist, înzestrat cu echipament și mobilier de epocă, cu un portret al „tătucului popoarelor” pe perete, bustul lui F. Dzerzinski pe masa de lucru și un proces-verbal al ședinței „troicii speciale” din RASSM din 22 aprilie 1938, prin care au fost condamnați la moarte 230 de oameni⁴.

Practicile terorii roșii experimentate în URSS în anii Marii Terori au fost implementate cu succes în spațiul dintre Prut și Nistru după 28 iunie 1940.

Primele victime ale terorii roșii dezlănțuite în Basarabia au fost elitele naționale, acuzate de „antisovietism”, „activitate contrarevoluționară”, apartenență la partidele „burgheze românești”. Organele sovietice de represiune au lovit cu bestialitate în puținii intelectuali și fruntași ai vieții publice rămași între Prut și Nistru, condamându-i la ani grei în lagărele de detenție staliniste. Învățători, primari, judecători, avocați, funcționari au fost supuși represiunilor politice în chiar primele zile după ocupație.

Un compartiment aparte al expoziției reunește fotografii, documente și obiecte personale ale foștilor deputați ai Sfatului Țării, arestați de către autoritățile sovietice în vara anului 1940. Faptul că acești oameni au fost arestați în primele zile ale ocupației sovietice (ordinul de arest al lui Grigore Turcuman fiind semnat deja la 2 iulie 1940) vorbește despre începutul nimicirii în masă a intelectualității basarabene, a celor ce nu reușiseră să se refugieze peste Prut. Au fost acuzați pentru că au votat Actul Unirii Basarabiei cu România din 27 martie 1918 și că mai târziu au luptat împotri-

va mișcării revoluționare, desfășurând activități antisovietice. În limbajul juridic toate acestea se califică drept „înalță trădare”. „Înalță trădare” în viziunea enkavediștilor însemna opțiunea acestor oameni pentru renașterea națională a Basarabiei, dorința de a pune capăt colonizării ținutului, lupta lor pentru libertate, pentru dreptul de a avea școli în limba maternă, biserică națională, administrație națională, pentru dreptul de a avea un trai omenesc (Postică 1996, 239).

Pentru convingeri politice oamenii au plătit cu viața tocmai peste 20-30 de ani. Din cei 14 deputați ai Sfatului Țării inculpați în dosarul de urmărire penală nr. 824, început la 17 iulie 1940, doar unul, moș Ion Codreanu din jud. Soroca, a rămas în viață, și asta datorită faptului că sovieticii i-au cruțat viața în schimbul eliberării cominternistei Ana Pauker din închisoarea de la Văcărești, România. Ceilalți deputați: Vladimir Bodescu, Alexandru Baltaga, Constantin Bivol, Ștefan Botnariuc, Emanoil Catelli, Teodosie Cojocaru, Ion Ignatiuc, Teodor Neaga, Panteleimon Sinadino, Nicolae Secară, Grigore Turcuman, Teodor Uncu și Luca Știrbeț au pierit în închisorile din orașele Cistopol, Kazan și Penza din Rusia⁵.

Printre primele victime ale terorii roșii declanșate în spațiul dintre Prut și Nistru au fost: primarii Ștefan Pirogan, Grigore Scafaru, Vasile Vatamanu și Nicolae Babuș, directorii de școală Eugen Dașcheev și Cristofor Pânzaru, profesorii Maria Majaru și Vasile Elic, funcționarii publici Vladimir Stoianov și Anatol Ceriomușchin, studenții Vadim Pirogan și Dumitru Melniciuc, liceenii din Orhei Anatol Guma, Vichentie Eprov, Onisim Cozma, Grigore Mișu, Victor Brodețchi, Anatol Cotun și mulți, mulți alții. Despre drama acestor oameni mărturisesc numeroase imagini fotografice, documente de arhivă, obiecte și piese de vestimentație etalate în expoziție.

Teroarea și măsurile excepționale nu au conținut nici în anii foametei cumplite din anii 1946-1947 care a luat viața a peste 200 mii de oameni. În acea perioadă cei arestați erau condamnați în special pentru neachitarea impozitelor și neîndeplinirea normelor de predare obligatorie a produselor agricole către stat. În anul 1946 au fost trase la răspundere penală 15 500 de persoane; în 1947 – 21 707, iar în prima jumătate a anului

² MNIM, FB-14489, FB-19874-3, FB-17448-6, FB-2244-12, FB-16818-1, 14, 15, FB-16799-6, 7.

³ MNIM, FB-19949-1, 2, 15, FB-8671-13.

⁴ MNIM, FB-11332, FB-1917, FB-20436-2, 22, FB-21212, FB-24142-2, FB-18206.

⁵ MNIM, FB-22282-5, 6, 12, FB-22389-6, 19, 20, FB-22565-5, 13, 14, 21.

1948 – 6 903 persoane (Moldovenii 2010, 43). Din numărul total al celor arestați, mulți au fost declarați „chiaburi”. Exista însă și o altă categorie de condamnați – cei care au încercat să fugă în România.

Foamea declanșată în întreaga republică a incitat stările de spirit antisovietice și a condus la intensificarea tendințelor emigraționiste în mijlocul populației. Ca urmare a sporit numărul persoanelor, în special tineri și adolescenți, care încercau să treacă Prutul și să plece în România și, implicit, numărul persoanelor condamnate pentru acest „delict”. Astfel, numai în șase luni ale anului 1947 grănicerii sovietici au reținut 366 de locuitori ai republicii care încercaseră să plece în România. 250 dintre ei au declarat că au făcut aceasta din cauza dificultăților alimentare, iar 48 – din atitudine ostilă față de Puterea Sovietică (Postică 1997, 39).

Un grupaj de materiale despre persoanele condamnate în timpul foametei din anii 1946-1947 se regăsesc și în cadrul expoziției „Moldova sovietică: între mituri și gulag”. Printre acestea menționăm: fotografiile și documentele ale locuitoarelor s. Cășlița Prut, raionul Cahul, Sofia Chiciuc și Ana Arabagiu⁶, ambele arestate pentru intenția de a fugi în România; imagini cu țărani, livrând produse agricole către stat; foi volante cu caracter antisovietic, scrisori și plângeri adresate lui Stalin, Molotov, comitetului orășenesc de partid Bălți, precum și ziarului „Pravda” de către Nicolai Zaleski⁷, locuitor al or. Bălți.

Rus de naționalitate, Nicolai Zaleski s-a stabilit în Moldova la finele anului 1944, fiind convins că situația economică de aici trebuia să fie mai bună decât în Rusia. Derutat de realitatea economică pe care a găsit-o și înfometarea artificială a basarabenilor, scrie, în 1945, primele mesaje anonime cu caracter antisovietic. Trimite scrisori pe adresa autorităților din Bălți responsabile de alimentație, dar și secretarului comitetului orășenesc de partid, în care le cere socoteală pentru malnutriția populației, informându-i, totodată, și despre abuzurile comise de lucrătorii de partid la aprovizionarea cu pâine a propriilor familii (Tașcă 2012).

⁶ ANRM, d. 4098, vol. II.

⁷ Arhiva Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova (ASIS), d. 017978.

În plângerea adresată la 26 decembrie 1946 secretarului comitetului orășenesc de partid Bălți, Cernășev, Zaleski susține că „...Niciodată, nici pe timpul românilor, nici pe când veniseră fasciștii, nu am mâncat pâine coaptă în așa hal cum o face brutarul sovietic. Pâinea nu este dospită, este grea și, pe deasupra ești înșelat”.

În toiu foametei din iarna lui 1947, pentru a atrage atenția Moscovei asupra stării dezastruoase din RSS Moldovenească, Nicolai Zaleski trimite o scrisoare cu același conținut ziarelor centrale „Pravda”, „Trud” și „Izvestia”, în care întreba: „De ce tac ziarele când în Moldova mor de foame mii de oameni?”.

Ultima acțiune este întreprinsă de Zaleski la 16 februarie 1947, în ziua alegerilor în Sovietul Suprem al RSSM, când a introdus în urna de vot o foaie volantă pe care a scris „Jos miniștrii comuniști”. A urmat arestarea și opt ani de muncă forțată în lagărele sovietice⁸.

Cel mai mare compartiment din cadrul expoziției „Moldova sovietică: între mituri și gulag” aduce în atenția publicului deportările masive de populație din Basarabia postbelică.

Constrângerea fiscală, intimidarea, arestarea, bătaia și, în cele din urmă, confiscarea averii și deportarea erau metodele cele mai răspândite pentru a-i determina pe țărani să renunțe la tradiționalul model de gospodărire în favoarea gospodăriilor colective.

Pe lângă menirea lor principală, cea a lichidării „elementelor dușmănoase” și a intensificării ritmului colectivizării gospodăriilor țărănești, deportările în masă ale populației aveau și scopul de a-i dezrădăcina pe românii basarabeni de locurile natale și de a schimba componența etnică a Basarabiei în avantajul elementului străin. În 11 ani, din 1940 până în 1951, în RSSM au fost operate trei deportări pe scară largă și zeci de arestări și deportări locale. În iunie 1941 au fost deportate 3470 de familii ale „elementelor antisovietice” (22648 de persoane). Autoritățile sovietice au găsit și o „justificare” pentru acțiunile lor – deportările ar fi dictate de pericolul izbucnirii războiului și de necesitatea „curățării” spatelui frontului de „elementele ostile” (Cartea Memoriei 1999, VII).

În noaptea de 5 spre 6 iulie 1949, ca urmare a desfășurării operațiunii „Sud”, 11 293 de familii,

⁸ ASIS, d. 017978.

35 796 de oameni, cei mai harnici și mai devotați pământului plugari, au fost ridicați cu forța, fiind trimiși la moarte aproape sigură în Siberia și în alte regiuni îndepărtate ale imperiului sovietic. În 1951, din motive religioase, au fost silite să plece pe alte meleaguri 744 de familii (22 641 de persoane). Astfel, potrivit unor surse oficiale, la începutul anilor '50 în așezămintele de tip special se aflau aproximativ 60 mii de deportați din Moldova (Pasat 1994, 55).

Zeci de relicve istorice: fotografii, documente, liste ale averii confiscate, scrisori din Siberia, obiecte personale ale foștilor deportați, hărți, afișe de epocă, memorii ale supraviețuitorilor gulagului sovietic, opere de artă, desene executate de foștii deportați – sunt mărturiile tulburătoare despre drama basarabenilor deportați.

Alte câteva documente istorice etalate în cadrul expoziției vin să confirme faptul că operațiunile de deportare au fost minuțios pregătite și realizate la indicația și cu supravegherea nemijlocită a conducerii de stat și de partid de la Moscova. Relevantă în acest sens este harta operațiunii „Sud”, care demonstrează că în vara anului 1949 a avut loc o adevărată operațiune militară împotriva populației civile. În operațiune au fost antrenate 4.496 de persoane din efectivul operativ, inclusiv 484 colaboratori ai Ministerului Securității de Stat al RSS Moldovenești și 4012 kaghebiști, trimiși din alte regiuni ale Uniunii Sovietice. Au mai participat 13 705 soldați și ofițeri din unitățile militare subordonate aceluiași minister și 24 705 persoane din „activul de partid și sovietic”. Pentru transportarea deportaților la stațiile de cale ferată au fost mobilizate 4069 mașini: 1506 unități de transport din RSSM și 2563 din districtele militare Odesa și „Prikarpatie”. Rezultatul operațiunii „Sud” a fost deportarea a 35 796 de persoane, dintre care 9864 bărbați, 14033 femei și 11889 copii (Pasat 1994, 554). Culmea justiției de tip sovietic a fost că oamenii mai întâi erau ridicați de la vetrele lor, deportați dincolo de munții Ural, după care li se fabricau dosare penale de „dușmani ai poporului” (!) (Raport 2010, 16).

Dintre piesele muzeale ce reflectă calvarul prin care au trecut basarabenii în vara anului 1949 amintim: Hotărârea nr. 509 s.s. a Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești din 28 iunie 1949 „Cu privire la deportarea din RSS Moldovenească a familiilor de chiaburi, a foștilor moșieri și a ma-

rilor comercianți”; Planul de acțiuni privind realizarea operațiunii „Sud” în or. Chișinău, aprobat de ministrul Securității de Stat al RSSM, I. Mordoveț, la 29 iunie 1949; Scrisoarea din 28 octombrie 1949 adresată secretarului comitetului raional de partid Strășeni, Chiriac, de către secretarul CC al PC(b) M, N. Coval, prin care se solicita un raport privind realizarea operațiunii de deportare; Fișa de control a deportatei Ana Târdea cu date privind înregistrarea la organele Ministerului Afacerilor Interne; Extrasul din procesul – verbal al ședinței Comitetului executiv al Sovietului raional Vadul lui Vodă de deputați ai poporului cu lista averii familiei Baciu din s. Mereni, raionul Anenii Noi, deportată în 1949 în Siberia ș.a.

Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova, constituită la 14 ianuarie 2010 prin decret prezidențial, a evaluat numărul persoanelor deportate și supuse represunilor în anii 1929-1951 la peste 90 de mii de persoane (Raport 2010, 16).

Una dintre categoriile vizate în mod special de teroarea roșie au constituit-o intelectualii. Scriitori, învățători, profesori, oameni de știință, ziariști au fost arestați și trimiși în lagărele și închisorile comuniste, fiind acuzați de naționalism și activitate antisovietică.

Poetul Nicolai Costenco este arestat la 25 iunie 1941 pentru pretinse legături cu Garda de Fier și articole cu caracter antisovietic și antirevoluționar, publicate în revista *Viața Basarabiei*, al cărei redactor a fost. I s-au incriminat și „acțiuni de destabilizare cu caracter de agitație antisovietică”. Condamnat la șapte ani de muncă silnică și degradare civică pe trei ani, și-a ispășit pedeapsa în lagărul din Dudinka, reg. Krasnoiarsk (Cartea Memoriei 1999, 6).

Și poetul Nicolae Țurcanu, originar din s. Nezavertailovca, Slobozia, a fost acuzat de agitație antisovietică, fiind condamnat în 1945 de Tribunalul Militar la 10 ani de muncă silnică și internat într-un lagăr din reg. Norilsk (Cartea Memoriei 2003, 201).

Pentru crime imaginare au fost trimiși în Siberia: savantul genetician Alexei Bârlădeanu, scriitorul Alexei Marinat, inginerul chimist Vasile Prodan și profesoara Eudochia Dmitrieva. Despre destinul acestor intelectuali mărturisesc relicvele expuse în cadrul unui compartiment aparte al expoziției

ei. Dintre acestea menționăm: cămașa națională a poetului Nicolae Țurcanu⁹; fotografia lui Nicolai Costenco în timpul detenției în lagărul din Dudinka și cartea „Severograd”, semnată de poet¹⁰; o fotografie și două manuscrise ale scriitorului Alexei Marinat¹¹; carnetul de muncă și câteva imagini ale profesoarei Eudochia Dmitrieva în timpul aflării în Siberia¹²; legitimația de membru al Asociației generale a Licențiaților Universitari din România, Filiala Basarabia-Chișinău, pe numele lui Vasile Prodan, originar din Cojușna, jud. Chișinău, și o imagine care l-a surprins pe acesta în mijlocul unui grup de basarabeni deportați în Siberia¹³. În același compartiment sunt etalate și câteva obiecte personale (sac-voiaj, baston, farfurie, oală, lingură, cuțit), care au aparținut savantului Alexei Bârlădeanu, acuzat de colaboraționism și deportat în reg. Kemerovo¹⁴.

Un compartiment distinct al expoziției relatează despre represiunile împotriva slujitorilor bisericii.

Considerată de Marx „opium pentru popor”, religia a fost ținta urii bolșevice după puciul din octombrie 1917 din Rusia. Biserici și mănăstiri închise, distruse sau transformate în săli de distracție și depozite, preoți, călugări și enoriași împușcați sau trimiși în gulag... Aceeași politică față de Dumnezeu au aplicat comuniștii în Basarabia. Potrivit unor date nedefinitivate, din cei peste 400 de preoți rămași în Basarabia după 28 iunie 1940, circa 150 au fost trimiși în Siberia, împușcați pe loc sau condamnați la moarte. Doi dintre ei – Teodor Florea și Victor Șipovalnicov, au fost confrăți de gulag cu Alexandr Soljenitîn (Tașcă 2011). Despre ei a scris renumitul scriitor disident rus în memorabila sa lucrare „Arhipelagul Gulag”.

Teodor Florea, originar din s. Albinet, județul Bălți, preot la Biserica Ciuflea din Chișinău, fusese arestat la 2 martie 1945, fiind învinuit de agitație și propagandă antisovietică. Judecătoria Supremă a RSSM l-a condamnat la zece ani de gulag, cu decădere din drepturile civile pentru o perioadă de cinci ani. Deși examenul medical efectuat la 3 mai 1945 arăta că Teodor Florea suferea de

miocardită și alte boli, fiind inapt pentru muncă fizică, acesta a fost exilat la Polul Nord.

Victor Șipovalnicov, rus de origine, născut la 28 ianuarie 1915 în or. Arhanghelsk, ajunge în 1944 la Chișinău, unde cu ajutorul lui Teodor Florea, este angajat preot la Biserica Ciuflea. Este arestat la 2 martie 1945, fiind acuzat de agitație și propagandă antisovietică, recalificată, în lipsă de probe, în „dezertare din armată” și, ca urmare, condamnat la cinci ani de gulag.

În expoziție se regăsesc și o serie de materiale cu referire la slujitorii cultelor supuși represiunilor în primii ani de ocupație sovietică. Printre acestea sunt: fotografia preotului Alexandru Dașcheev¹⁵, deportat în 1940 în reg. Kolâma; fotografia și amprente digitale ale preotului Alexandru Bobeico¹⁶, arestat în 1941; legitimația și fotografia preotului Gheorghe Mihalachi¹⁷ din s. Tanatău, jud. Tighina; carnetul CFR pe numele lui Axentie Munteanu¹⁸, starețul mănăstirii Noul Neamț din comuna Chițcani, condamnat în 1945 la zece ani de muncă în lagăr; o fotografie de familie a lui Gheorghe Buruiană¹⁹, originar din s. Drăgușenii Noi, jud. Chișinău, preot la Biserica Ciuflea din Chișinău, condamnat în 1945 la zece ani de detenție; buletinul de înscriere la Biroul populației pe numele preotului Petru Budeanu²⁰ din jud. Lăpușna; formulare din dosarele penale (Forma nr. 1 a inculpaților Nicolae Ceban²¹ și Gheorghe Tudorache²², preoți din jud. Chișinău) ș.a.

Un alt compartiment expozițional este dedicat femeilor basarabene, care au avut de suportat toate grozăviile și umilințele lagărelor și închisorilor staliniste.

Numai în vara anului 1949, în timpul operațiunii „Sud”, au fost deportate în Siberia și alte regiuni îndepărtate ale fostului imperiu 14 033 de femei.

Imagini îngălbenite de vreme au immortalizat femei cu chipul împietrit de durere, surprinse la tăiat pădure în taigaua siberiană, la curățatul șanțurilor în Kazahstanul de Sud, alinând durerea copiilor înfometați sau la înmormântarea celor dragi.

⁹ MNIM, FB-17443.

¹⁰ MNIM, FB-17273, FB-17273-6.

¹¹ MNIM, FA-7067-2, FB-17124, FB-17123.

¹² MNIM, FB-17193-2, FB-17193.

¹³ MNIM, FB-22572-2, FA-10311-30.

¹⁴ MNIM, FB-22586, FB-22587, FB-22590, FB-22589, FB-22591.

¹⁵ MNIM, FB-22373-13.

¹⁶ ASIS, d. 013239.

¹⁷ ASIS, d. 021698.

¹⁸ ASIS, d. 019600.

¹⁹ ASIS, d. 020625.

²⁰ ASIS, d. 019478.

²¹ ASIS, d. 014018.

²² ASIS, d. 012659.

Ecaterina Rotaru, originară din s. Glavan, Drochia a fost deportată în 1949 în reg. Novosibirsk împreună cu cele patru fiice.

În aceeași zi de 6 iulie 1949, Xenia Butnaru din Strășeni a fost deportată împreună cu familia în reg. Tiumen. Mărturie sunt imaginile care au surprins-o la tăiat pădure, jurnalul de notițe și foaia de evidență a muncii efectuate în deportare²³.

Printre infirmierele unui spital din Iliciiovsk o găsim pe Galina Cașulschi din Chișinău, deportată în 1941 în Kazahstan²⁴. Mama ei, Pelagheia Cașulschi²⁵, nu s-a mai întors niciodată la baștină, fiind răpusă de boli și subnutriție.

Zinovia Marandici din Zahoreni, Maria Pascal din Durlești, Eudochia Cebotari din Tabăra, Olimpiada Bodiou din Mândrești, Telenești, continuă șirul victimelor deportărilor staliniste.

Un destin cu totul ieșit din comun a avut Olimpiada Bodiou, considerată un simbol al durerii și rezistenței femeii basarabene. Consoartă a liderului unui grup antisovietic din primii ani post-belici, Filimon Bodiou, aceasta i-a împărtășit nu doar idealurile, dar și consecințele peregrinărilor îndelungate și dramatice ale soțului și ale familiei sale (Literatura 1995). La 16 noiembrie 1950, în timpul unei ciocniri cu organele sovietice de represiune, Filimon Bodiou împreună cu feciorul Ion au fost împușcați, iar Olimpiada grav rănită. După mai multe intimidări și interogatorii umilitoare a urmat sentința Tribunalului Militar al MAI al RSSM din 8 iunie 1951, prin care Olimpiada Bodiou este acuzată de „trădare de patrie, comiterea de acte teroriste îndreptate împotriva reprezentanților puterii sovietice și participare în organizație contrarevoluționară” și condamnată la douăzeci și cinci de ani de detenție în lagăre de corecție prin muncă. Și-a ispășit pedeapsa în lagărul din Dubrovka, Mordovia (Țurcanu 2000, 97).

Revenită la baștină în 1965, după 15 ani de muncă istovitoare, de maltratări și umiliri, ea n-a mai găsit lumea de odinioară, care ani în șir purtase de grijă familiei sale; oamenii se fereau de ea, prefăcându-se devotați regimului care îi înrobi-se. Nu avea nici casă, nici masă. Despre fiică-sa nu aflase nimic. A adăpostit-o o soră în s. Gâsca, raionul Telenești, decedând după câțiva ani de

suferință (Țurcanu 2000, 99). S-au păstrat doar câteva imagini care au immortalizat chipul acestei femei-martir și care pot fi văzute în expoziție: una din timpul detenției în lagărul din Dubrovka și cea de-a doua: Olimpiada împreună cu sora Olga, cea care i-a fost alături până în ultima clipă.

Compartimentul expozițional este completat cu câteva obiecte personale ale fostelor deportate: o broboadă, câteva broderii, un ceas deșteptător, o ie brodată ș.a.

Pentru a reconstitui imaginea și tragedia gulagului sovietic și, în același timp, pentru a utiliza cât mai eficient spațiul disponibil, pe tavanul celor două săli expoziționale au fost amplasate 56 de fotografii de dimensiuni mari, care reprezintă chipuri de femei, copii, bărbați, supuși represiunilor comuniste, lagăre de muncă, morminte ale basarabenilor decedați în locurile de detenție. Modul în care au fost amplasate imaginile sugerează gândul că acești oameni, smulși din cuibul strămoșesc, au plecat în ceruri luând cu sine povara nenorocirilor și a rănilor provocate de un regim sinistru și nedrept.

În partea centrală a expoziției, pe perete, este amplasată o hartă imensă cu genericul „Arhipelagul Gulag”. Harta prezintă teritoriul imperiului sovietic, împânzit de odioasa rețea de lagăre de corecție prin muncă, GULAG, care își trage rădăcinile de la cunoscutul lagăr construit în anul 1923 pe insulele Solovki.

La începutul anului 1953, în cele aproximativ 500 de „colonii de muncă”, 60 de mari complexe penitenciare și lagăre de muncă dislocate îndeosebi în regiunile nordice și estice ale URSS, precum și în 15 „lagăre cu regim special” destinate deținuților „deosebit de periculoși”, se aflau circa 2.7570.000 de persoane (Cartea neagră a comunismului 1998, 224).

Harta Arhipelagului Gulag a fost reprodușă din *Cartea neagră a comunismului*, lucrare apărută în 1997 la Paris, și oferă informații despre principalele zone de rezistență și centre ale deportărilor, principalele zone de dislocare ale coloniilor de muncă, originea Arhipelagului Gulag, principalele grupe de lagăre, regiunile miniere, marile șantiere rutiere și feroviare, canale și orașe construite de deținuți.

Mărturii cutremurătoare despre victimele gulagului sovietic au fost evidențiate într-un complex

²³ MNIM, FB-16472-20, 22, 23.

²⁴ MNIM, FA-6649.

²⁵ MNIM, FA-6648.

amplasat în centrul expoziției muzeale „Moldova sovietică: între mituri și gulag”. Acesta include: haina de deținut a lui Vasile Cojocaru²⁶; 48 de fotografii și amprente digitale ale unor deținuți, toate extrase din dosarele penale păstrate în arhiva fostului KGB; extrasul din procesul-verbal nr. 17 al Consfătuirii Speciale a NKVD-ului din 21 martie 1942 privind condamnarea la moarte prin împușcare a lui Dumitru Clipa, acuzat de spionaj; adevărul prin care se constată că Petru Cojocaru a fost împușcat în anul 1942 în lagărul din Mariinsk, reg. Kemerovo; extrasul din procesul-verbal al Consfătuirii Speciale a NKVD-ului din 3 iunie 1942 privind condamnarea lui Luca Gamart la trei ani de detenție în lagăr de corecție prin muncă pentru agitație antisovietică²⁷.

Chipul oribil al dictaturii comuniste s-a arătat cum nu se poate mai bine în represiunea exercitată asupra adversarilor regimului. Propaganda sovietică trecea sub tăcere atât cazurile de nesupunere și manifestările ostile ale populației față de regimul sovietic, cât și modul barbar prin care organele de represiune s-au răfuit cu participării și susținătorii mișcării de rezistență. Informații cu un asemenea conținut se întâlneau doar în documentele Securității, în rapoartele sosite pe adresa organelor superioare de conducere, toate cu mențiunea „strict secret”. Cei care aveau un alt mod de gândire decât cel oficial, care îndrăzneau să se opună regimului erau considerați criminali de stat, trădători, bandiți, tâlhari etc. Autorităților nu le era convenabil și nu doreau să recunoască nici chiar în materialele secrete, că la lupta împotriva lor s-au ridicat oamenii cei mai buni din teritoriile ocupate (Postică 2010, 257).

Primele manifestări de atitudine ostilă față de autoritățile sovietice s-au înregistrat îndată după ocuparea Basarabiei la 28 iunie 1940, iar diverse forme de rezistență nu au încetat pe tot parcursul existenței regimului sovietic. Acest adevăr este confirmat și de materialele reunite în cadrul compartimentului expozițional dedicat persoanelor condamnate pentru diverse acțiuni cu caracter antisovietic sau participare la activitatea unor organizații de rezistență.

Potrivit unei Hotărâri speciale a Plenului Judecătoriai Supreme a URSS, toate formațiunile anti-

sovietice urmau să fie condamnate conform prevederilor art. 54-1 lit. a al Codului Penal al URSS („trădare de patrie”). Liderii acestor formațiuni erau condamnați de obicei la pedeapsa capitală prin împușcare, iar membrii activi – la 25 ani privațiune de libertate.

Compartimentul expozițional include documente de arhivă, fotografii, lozinci cu conținut anticomunist, scrisori și foi volante antisovietice, cărți confiscate de la persoanele condamnate. Menționăm aici câteva documente și imagini din timpul detenției membrilor organizației antisovietice „Arcașii lui Ștefan”, Vasile Bătrânac, Mihail Ursachi, Vladimir Patrașcu, Alexandru Coban și Grigore Roznovan, condamnați în 1947 la câte 25 de ani de detenție în lagăre de corecție prin muncă (Postică 2010, 260); fotografia lui Petru Bagrin, originar din s. Lărguța, raionul Cantemir, condamnat în 1952 la 25 ani privațiune de libertate pentru activitate antisovietică; fotocopia tricolorului lui Gheorghe Muruziuc, arborat la 28 iunie 1966 pe clădirea Fabricii de zahăr din Alexandreni, Sângerei, și copia dosarului de urmărire penală nr. 6597 intentat de Comitetul Securității de Stat al RSSM pe numele lui Gheorghe Muruziuc²⁸; fotografia inginerului Gheorghe David²⁹, acuzat de naționalism și defăimarea regimului sovietic și închis într-un spital psihiatric din or. Dnepropetrovsk (1987); harta-schemă de distribuire a documentelor anonime de către inculpații din dosarul „Demagog” (1964) și dosarul de urmărire penală nr. 6589 pe numele membrilor grupului antisovietic condus de Nicolae Dragoș³⁰, în majoritate studenți de la instituțiile de învățământ superior din Chișinău, condamnați la diferite termene de detenție în lagăre de corecție prin muncă cu regim sever (Nicolae Dragoș și Nicolae Tarnavski – la 7 ani, Ivan Cerdântev și Vasile Postolachi – la 6 ani, Serghei Cemârtan și Nicolae Cucereanu – la câte 5 ani de detenție în lagăr de corecție prin muncă cu regim sever). După eliberarea din lagăr, în 1974, Nicolae Dragoș reușește să emigreze în Germania Federală, unde predă matematica într-un liceu timp de 18 ani. Devine unul dintre fondatorii Uniunii Democratice a Emigranților Politici din URSS (Cașu 2011, 534).

În vara anului 1972 victime ale organelor sovietice de represiune au devenit Alexandru Usatiuc,

²⁶ MNIM, FB-20970.

²⁷ Materiale au fost transmise muzeului pentru expunere publică de către Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova și de Arhiva Națională a Republicii Moldova.

²⁸ ASIS, d. 017122.

²⁹ MNIM, FB-23035.

³⁰ ASIS, d. 010136.

Gheorghe Ghimpu, Valeriu Graur și Alexandru Șoltoianu.

Judecata KGB-istă i-a acuzat de „tentativă de constituire a organizației antisovietice Frontul Național Patriotic și de activitate orientată spre subminarea puterii sovietice”, condamându-l pe principalul „vinovat”, Alexandru Usatiuc, – la 7 ani de detenție într-un lagăr de muncă cu regim sever și 5 ani de exil în Siberia, pe Gheorghe Ghimpu – la 6 ani, iar pe Valeriu Graur – la 4 ani de detenție în lagăre de muncă cu regim sever³¹. Sub acuzația de „naționalism și activitate antisovietică” Alexandru Șoltoianu este condamnat la 6 ani de detenție în lagăr de muncă cu regim sever și 5 ani de exil în Siberia (Cartea Memoriei 1999, 61).

Una dintre cele mai frecvente și eficiente metode prin care basarabienii își manifestau atitudinea față de regimul instaurat în teritoriul dintre Prut și Nistru după 1940 erau scrisorile anonime și foile volante cu conținut antisovietic. Astfel de mesaje erau expediate pe adresa conducătorilor partidului comunist și statului sovietic, activiștilor locali, redacției ziarelor centrale și republicane, difuzate prin locurile publice, lipite pe pereții instituțiilor de stat, aruncate în urnele de vot etc.

Conținutul lor oferă cercetării istorice, dar și publicului larg informații valoroase despre ororile regimului sovietic și starea de spirit a populației.

Printre autorii scrisorilor și ai foilor volante etalate în cadrul expoziției „Moldova sovietică: între mituri și gulag” sunt: Ion și Ana Groza³², locuitori ai s. Frumușica, Florești, Nicolae Țurcanu³³ din s. Ciutești, Nisporeni, Alexandru Matveiciuc³⁴ din s. Clocușca, Ocnița, Ana Grigoriu³⁵ din Cahul, Alexei Cebotari³⁶ din s. Băneștii Vechi, Telenești, Vasile Gulevatâi³⁷ din s. Noua Seliște, Călărași, Maria Zbirean și Teodosia Zamostean³⁸ din s. Logănești, Kotovsk/Hâncești, condamnați la câte 10 ani de detenție în lagăre de corecție prin muncă; Olga și Sofia Botnari din s. Slobodca, Orhei, condamnate la câte 25 de ani privațiune de libertate³⁹.

³¹ ASIS, d. 017006.

³² ASIS, d. 020097.

³³ ASIS, d. 017260.

³⁴ ASIS, d. 022290.

³⁵ ANRM, d. 4299.

³⁶ ASIS, d. 023280.

³⁷ ASIS, d. 020683.

³⁸ ASIS, d. 022986.

³⁹ ASIS, d. 023189.

Motiv de condamnare a ziaristei Ana Grigoriu a servit o foaie volantă în care își vărsa mânia asupra sistemului judecătoresc din RSSM, pe care a aruncat-o în cabina de vot la 23 decembrie 1951 și o scrisoare expediată pe adresa Comitetului pentru Radiodifuziune al RSS Moldovenești prin care își exprimă atitudinea negativă față de regim în legătură cu propaganda promovată de Radio Chișinău.

Olga și Sofia Botnari au reușit să difuzeze circa 30 de foi volante în care îl blamau pe „banditul și fătarnicul” de Stalin, se pronunțau împotriva colhozurilor și a impozitelor mari percepute de la țărani.

Având în vedere gravitatea „crimelor” comise, la 12 martie 1953 Tribunalul Militar al trupelor Ministerului Securității de Stat al RSSM, aplicând prevederile art. 54/8-„Terorism”, 54/10-„Agitație și propagandă contrarevoluționară” și 54/11-„Participare la organizații contrarevoluționare pentru pregătirea infrafracțiunilor contrarevoluționare” din Codul Penal, le condamnă pe Sofia și Olga Botnari la câte 25 de ani de privațiune de libertate, cu confiscarea averii și decăderea din drepturile politice pentru cinci ani. Olga Botnari este exilată dincolo de Cercul Polar, în orașul Norilsk, iar Sofia Botnari – în orașul Magadan (Tașcă 2012a).

Pe întreg parcursul circuitului expozițional materialul istorico-documentar despre victimele represiunilor politice este însoțit de prezentarea unor mostre ale propagandei sovietice prin care se încerca lustruirea imaginii regimului și tănuirea adevărului despre crimele comuniste. Semnificative în acest sens sunt imaginile propagandistice și afișele de epocă care îi idolatrizează pe liderii sovietici, proslăvesc realizările puterii sovietice și modul de viață al cetățenilor.

Ultimul compartiment al expoziției „Moldova sovietică: între mituri și gulag” readuce în atenția publicului vizitator problema necesității și semnificației comemorării victimelor regimului totalitar comunist. Câteva imagini fotografice au imortalizat secvențe de la primul miting de comemorare a victimelor deportărilor și piatra comemorativă instalată la 6 iulie 1989 în scuarul gării din Chișinău, pe locul unde urmează să fie inaugurat un monument în memoria acestora. Un monument în memoria basarabenilor deportați a fost dezvelit la 6 iulie 2000 în municipiul Bălți, în fața Gării

de Nord. Monumentul a fost edificat în baza unei hotărâri speciale a Guvernului Republicii Moldova din 1 iulie 1999 („Cu privire la edificarea în municipiul Bălți a unui monument în memoria victimelor deportărilor în masă”) și cu concursul Asociației Foștilor Deportați și Deținuți Politici din jud. Bălți, președinte Nicolae Bazauchi, fost membru al organizației antisovietice „Arcașii lui Ștefan” din Soroca, fost deținut politic.

În expoziție sunt prezentate și câteva lucrări științifice ce dezvăluie diverse aspecte ale manifestării regimului comunist totalitar în RSSM, precum și numeroase materiale memorialistice semnate de martori oculari și de supraviețuitori ai gulagului comunist – Vadim Pirogan, Dumitru Crihan, Mihail Ursachi, Constantin Bobeică, Boris Vasiliev, Dumitru Ciobanu ș.a.

Dintre lucrările mai recente menționăm: *Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești 1940-1950*, volum semnat de Valeriu Pasat și apărut în anul 2006 la Editura Rosspen (Enciclopedia politică rusă), monumentală lucrare *Сколько стоит человек* ce cuprinde memoriile și desenele din gulag ale Eufrosiniei Kersnovschi și care a văzut lumina tiparului la aceeași editură din Moscova (2006), precum și culegerea de documente *Operațiunea Sud* de Gheorghe Cojocaru (2011).

Până în prezent una dintre cele mai substanțiale încercări de a înveșnici memoria victimelor dictaturii comuniste rămâne a fi *Cartea Memoriei* realizată de Muzeul Național de Istorie a Moldovei, lucrare de pionierat în care, pentru prima dată în istoriografia din Republica Moldova, se încearcă o nominalizare a victimelor totalitarismului comunist. Cele 4 volume ale *Cărții Memoriei*, etalate în cadrul expoziției, cuprind date sumare despre circa 78 mii de cetățeni moldoveni supuși represiunilor politice în anii regimului comunist totalitar. Mulți dintre acești oameni au rămas să-

și doarmă somnul veșnic pe întinsurile Siberiei, în cimitire fără cruci sau în gropi comune.

Deși s-au efectuat numeroase investigații privind crimele comunismului, deși s-au întreprins anumite măsuri în vederea eternizării memoriei victimelor Gulag-ului comunist, suntem încă departe de a avea o imagine autentică și completă a dictaturii comuniste, a umilințelor și suferințelor populației românești de la est de Prut. Din acest considerent studierea în profunzime a trecutului totalitar, eternizarea memoriei victimelor regimului comunist totalitar și a participanților la mișcarea de rezistență prin ridicarea unor complexe memoriale, deschiderea unor muzee locale, instalarea unor plăci comemorative în locurile comiterii crimelor și ororilor comuniste a devenit un imperativ al vremii, o obligație de onoare în fața istoriei și a memoriei înaintașilor noștri.

Cel mai important și mai ambițios proiect muzeografic de restabilire a adevărului despre crimele comuniste și de recuperare a memoriei victimelor represiunilor politice urmează a fi implementat în baza Hotărârii Guvernului Republicii Moldova din 2 iulie 2010 care prevede crearea Muzeului Victimelor Deportărilor și Represiunilor Politice.

Expoziția „Moldova sovietică: între mituri și gulag” constituie temelia acestui muzeu. Concepută ca un omagiu adus tuturor victimelor terorii roșii, ea reprezintă, în același timp, o barieră sigură în calea uitării crimelor comise de regimul comunist totalitar.

Mesajul informațional și emotiv al expoziției, amplificat prin utilizarea tehnicii audio-vizuale și a unor materiale complimentare, are menirea să promoveze adevărul istoric prin mijlocirea patrimoniului muzeal și să încurajeze publicul spre reflecție asupra trecutului totalitar, dar și asupra necesității debarasării de moștenirea grea a regimului comunist totalitar, a distanțării ireversibile de acest regim.

Bibliografie

- Courtois et al. 1998:** St. Courtois, N. Werth, J.-L. Panne, A. Paczkowski, K. Bartosek, J.-L. Margolin, *Cartea neagră a comunismului. Crime, teroare, represiune* (București 1998).
- Cașu 2011:** I. Cașu, Opozanți politici în RSSM după 1956: spre o tipologizare bazată pe dosare din arhiva KGB. In: (Coord. S. Mustață, Ig. Cașu) *Fără termen de prescripție. Aspecte ale investigării crimelor comunismului în Europa* (Chișinău 2011), 512-562.
- Cartea Memoriei 1999:** (Coord. E. Postică) *Cartea Memoriei. Catalog al victimelor totalitarismului comunist*, vol. 1 (Chișinău 1999).

- Cartea Memoriei 2001:** (Coord. E. Postică) Cartea Memoriei. Catalog al victimelor totalitarismului comunist, vol. 2 (Chișinău 2001).
- Cartea Memoriei 2003:** (Coord. E. Postică) Cartea Memoriei. Catalog al victimelor totalitarismului comunist, vol. 3 (Chișinău 2003).
- Cartea Memoriei 2005:** (Coord. E. Postică) Cartea Memoriei. Catalog al victimelor totalitarismului comunist, vol. 4 (Chișinău 2005).
- Cojocaru 2011:** Gh. Cojocaru, Operațiunea Sud (Chișinău 2011).
- Fără termen 2011:** (Coord. S. Mustață, Ig. Cașu) Fără termen de prescripție. Aspecte ale investigării crimelor comunismului în Europa (Chișinău 2011).
- Literatura 1995:** Literatura și arta, nr. 27, 6 iulie 1995.
- Moldovenii 2010:** Moldovenii sub teroarea bolșevică. Sinteze elaborate în baza materialelor Comisiei pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova (Chișinău 2010).
- MO 2010:** Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 114-651 (Chișinău 2010).
- Pasat 2006:** V. Pasat, Calvarul. Documentarul deportărilor de pe teritoriul RSS Moldovenești 1940-1950 (Mos-cova 2006).
- Postică 1997:** E. Postică, Rezistența antisovietică în Basarabia 1944-1950 (Chișinău 1997).
- Postică 1996:** E. Postică, Deputații Sfatului Țării represați în anul 1940. Tyragetia III, 1996, 239-248.
- Postică 2010:** E. Postică, Procese judiciare intentate participanților la mișcarea de rezistență antisovietică din Moldova postbelică. Tyragetia s.n. 2, vol. IV, 2010, 257-266.
- Raport 2010:** Raport analitic al Comisiei pentru studierea și aprecierea Regimului comunist totalitar din Repu-blica Moldova. In: Limba Română, nr. 7-8, (181-182), 2010.
- Tașcă 2011:** M. Tașcă, Preoți basarabeni, confrăți de gulag cu Soljenițin. In: Adevărul Moldova, 24 noiembrie 2011.
- Tașcă 2012:** M. Tașcă, De ce tac ziarele când moldovenii mor de foame?. In: Adevărul Moldova, nr. 33, 16 februa-rie 2012.
- Tașcă 2012a:** M. Tașcă, Limba română în scrierile anticomuniste din RSSM (III). In: Adevărul Moldova, nr. 178, 13 septembrie 2012.
- Țurcanu 2000:** I. Țurcanu, Moldova antisovietică (Chișinău 2000).
- Пасат 1994:** В.И. Пасат, Трудные страницы истории Молдовы. 1940-1950 (Москва 1994).

Museum exhibition “Soviet Moldova: Between Myths and the Gulag”

Abstract

Red Terror, as well as the „Soviet Dream”, began simultaneously with the Bolshevik revolution in Russia. Since November 7, 1917, in the territory of the present Republic of Moldova, first in the Moldavian Autonomous Soviet Socialist Republic and since 1940 in the Moldavian Soviet Socialist Republic, the totalitarian communist regime committed a series of crimes against humanity: genocide, political repressions, and the organized famine. Hundreds of thousands of innocent people were persecuted for their political or religious beliefs, by national or social reasons. Hundreds of thousands of victims were deported to Siberia, sentenced to death, subjected to imprisonment or starved to death in psychiatric institutions.

The exhibition „Soviet Moldova: Between Myths and the Gulag” brings together 730 museum pieces: photographs, documents, letters from Siberia, the posters of those years, the anti-Soviet slogans and leaflets, lists of confiscated property, personal belongings of former deportees and political prisoners, and other historical relics, recreating a terrible picture of the Great Terror. It is dedicated to all victims of totalitarian communist regime.

Музейная экспозиция «Советская Молдавия: между мифами и ГУЛАГом»

Резюме

Красный террор, как и «советская мечта», возник одновременно с большевистским переворотом в России. С 7 ноября 1917 года на территории современной Республики Молдова, сначала в Молдавской Автономной Советской Социалистической Республике, а с 1940 года – в Молдавской Советской Социалистической Республике, тоталитарный коммунистический режим совершил ряд преступлений против человечества: геноцид, политические репрессии, организованный голод.

Сотни тысяч ни в чем не повинных людей подверглись репрессиям за свои политические или религиозные убеждения, по национальным или социальным (классовым) мотивам. Сотни тысяч человек были депорти-

рованы в Сибирь, приговорены к смерти, подвергнуты лишению свободы, уморены голодом, помещены в психиатрические учреждения.

В экспозиции «Советская Молдова: между мифами и ГУЛАГом» представлено около 700 музейных экспонатов: фотографии, документы, письма из Сибири, списки конфискованного имущества, плакаты тех лет, антисоветские лозунги и листовки, личные вещи бывших депортированных и политических заключенных, прочие исторические реликвии. Она воссоздает страшную картину Большого террора, воздавая дань памяти всем жертвам тоталитарного коммунистического режима.

30.01.2013

Dr. Elena Postică, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova